

Частка як службова частина мови.

Розряди часток. Написання часток

-бо, -но, -то, -от, -таки

*Підготувала
Винокурова Наталія В'ячеславівна,
учитель української мови та
літератури
ГУ ЛНР «ЛОУСОШ №41»*

ЧАСТКА

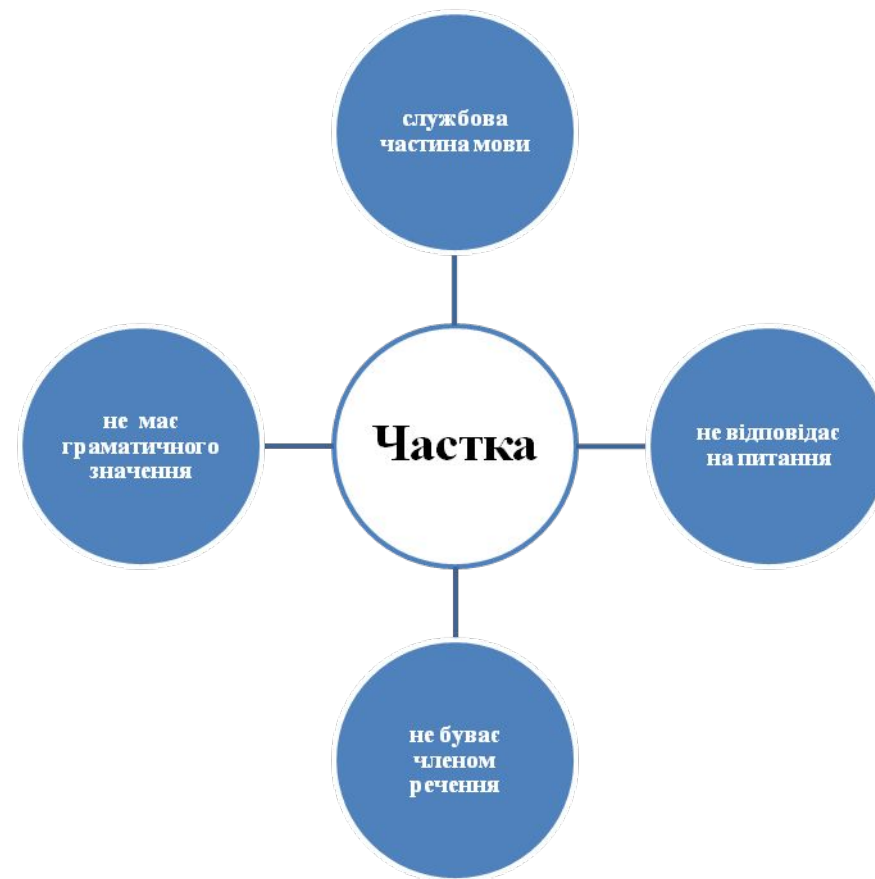
І частка мовить:

«Слово я службове,

Але людині чесно я служу.

І будьте певні, в інтересах мови

І «Так», і «Ні», де треба, я скажу!»

ЧАСТКА (рос.мовою - частица)

**Незмінна службова частина мови, що надає окремим
словам, словосполученням і реченням додаткових
відтінків значення або слугує для творення граматичних
форм і нових слів**

НАПРИКЛАД: І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій,
не забудьте помянути незлим тихим словом (Т.Шевченко)

Значення часток різноманітне, його можна визначити лише з контексту.

ЧАСТКА

Від інших службових частин мови частки відрізняються тим, що не виступають засобом синтаксичного зв'язку.

Основне призначення їх полягає у видозміні значень окремих слів, цілих речень.

РОЗРЯДИ ЧАСТОК ЗА ЗНАЧЕННЯМ ТА РОЛЛЮ В РЕЧЕННІ

ФОРМОТВОРЧІ

ЗАПЕРЕЧНІ

СЛОВОТВОРЧІ

МОДАЛЬНІ
(ФРАЗОВІ)

формотворчі

СЛУГУЮТЬ ДЛЯ:

❖ **ТВОРЕННЯ ЗВОРотної форми дієслова (ся-, сь-):**

УЧИВСЯ Я ДОБРЕ

❖ **НАКАЗОВОГО СПОСОБУ дієслів (хай, нехай):**

НЕХАЙ ВСТАНЕ СОНЦЕ

❖ **УМОВНОГО СПОСОБУ дієслів (б, би):**

ПРОЧИТАВ БИ Я ЦЮ КНИГУ

❖ **НАЙВИЩОГО СТУПЕНЯ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ТА ПРИСЛІВНИКІВ (най-, щонай-, якнай-):**

НАЙПРЕКРАСНІША ЗЕМЛЯ РІДНА

заперечні

СЛУГУЮТЬ ДЛЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗМІСТУ ЦІЛОГО РЕЧЕННЯ АБО ОКРЕМОЇ ЙОГО ЧАСТИНИ:

НЕ

(НЕ ЛЮБИТЬ, НЕ РАЗ; НЕДРУГ, НЕЩАСТЯ)

НІ

(НІ СЕ НІ ТЕ, НІЯКИЙ, НІДЕ, НІХТО)

Частки не, ні можуть мати підсилювальне значення:

Де не погляну, ніде ні билинки, тиха травиця леліє (Леся Українка)

СЛОВОТВОРЧІ

**СЛУГУЮТЬ ДЛЯ ТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ
(ПЕРЕТВОРИЛИСЬ НА СУФІКСИ ТА ПРЕФІКСИ):**

ХТОЗНА-, КАЗНА-, БУДЬ-, НЕБУДЬ-
(хтозна-чим, казна-хто, будь-що, який-небудь);

АБИ-, ДЕ-, -СЬ, -БИ, -Б
(абихто, дещо, якийсь, начеб, якби);

-ЖЕ, -Ж
(отож, отже).

Модальні (фразові)

вносять різні смислові відтінки в речення, а також виражають почуття і ставлення того, хто говорить, до висловленого

СТВЕРДЖУВАЛЬНІ:

ТАК, ЕГЕ Ж, АТОЖ,
АЯКЖЕ, АВЖЕЖ,
ГАРАЗД

ПИТАЛЬНІ:

НЕВЖЕ, ХІБА,
ЧИ, ТА ЧИ

ПІДСИЛЮВАЛЬНІ:

І, Й, ТА, ТАКИ,
НАВІТЬ, ЖЕ, Ж, БО,
ОЙ, АЖ, ВЖЕ

ОБМЕЖУВАЛЬНО- ВИДІЛЬНІ:

ЛИШЕ, ТІЛЬКИ, ХОЧ,
ХОЧА Б, НАВІТЬ,
УЖЕ, ТАКИ

ВКАЗІВНІ

ОСЬ, ОСЬДЕ, ОН,
ОНДЕ, ОТ, ОЦЕ,
ВОНО

ОКЛИЧНІ:

ЯК, ЩО ЗА, НУ Й

СПОНУКАЛЬНІ:

ХАЙ, НЕХАЙ, НУ,
ДАВАЙ, БОДАЙ

ОЗНАЧАЛЬНІ:

ЯКРАЗ, САМЕ,
СПРАВДІ, ТОЧНО

ВЛАСНЕ МОДАЛЬНІ:

НАВРЯД, ЛЕДВЕ ЧИ,
БА, НУ, ЧИ НЕ, МОВ,
МОВБИ, НІБИТО

МОРФОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ. СИНТАКСИЧНА РОЛЬ ЧАСТКИ

ЧАСТКА – НЕЗМІННЕ СЛОВО.

ФОРМОТВОРЧІ ЧАСТКИ
БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ТВОРЕННІ ФОРМ ДІЄСЛОВА.

САМОСТІЙНО ЧЛЕНОМ РЕЧЕННЯ
ЧАСТКА НЕ ВИСТУПАЄ.

Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки

Через дефіс із різними частинами мови пишуться частки **-бо,-но,-то,-от, -таки**:
І все-таки до тебе думка лине...
(Леся Українка)

Ті самі частки пишуться **окремо**:

- 1) Якщо між часткою і словом є **інше слово**: принеси **ж** бо, якби **ж** то, все **ж** таки;
- 2) Якщо частка **таки** стоїть **перед словом**, яке вона підсилює: **таки** зробив, **таки** моя правда (але: зробив-**таки**, моя-**таки** правда)

Завдання 1

Записати речення. Знайти частки (для зручності позначте їх трикутником) і вказати їх розряд.

- 1) Хотіла б я піснею стати (Леся Українка).
- 2) Нехай усміхнеться серце на чужині (Т.Шевченко).
- 3) Не вмирає душа наша, не вмирає воля (Т.Шевченко).
- 4) Як хороше, як весело на білім світі жить (Л.Глібов).
- 5) Ген килим, витканий із птиць, летить над полем (Л.Костенко).

Завдання 2

Запишіть речення, добираючи з довідки пропущені частки, позначте їх трикутником:

- 1)... весна приносить щастя в кожную хату.
- 2)... хороше, коли в осінній млі летять ширококрилі журавлі.
- 3) Розплелася густа коса ... до пояса.
- 4)... сивий мудрий, а старий.
- 5)... ... після розлуки знову я прийшов сюди.

Довідка: хай, як, аж, не, і, ось.

Завдання 3

**Згрупуйте частки на формотворчі, заперечні,
модальні:**

Не, би(б), як, навіть, ні, хай, мов, годі, ані, нехай,
таки, бодай, бо, но, то, от, таки, еге, атож, аби, ж.

Завдання 4

Складіть по 2 речення з поданими словами за зразком.

Запишіть утворені речення, розкриваючи дужки.

Зразок. Іди-бо швидше додому. – Іди ж бо швидше додому.

Принеси (бо); все (таки); зробити (таки).

ПІДСУМОК УРОКУ (МЕТОД «Мікрофон»)

СЬОГОДНІ НА УРОЦІ Я...

- ❖ ДІЗНАВСЯ БАГАТО НОВОГО
- ❖ АКТИВНО ПРАЦЮВАВ
- ❖ УСЕ ЗРОЗУМІВ
- ❖ ВИКОНАВ УСІ ЗАВДАННЯ
- ❖ НЕ ЗРОЗУМІВ ЧОГОСЬ
- ❖ БУВ ПАСИВНИМ...

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Скласти 4 речення про небо та зорі,

використовуючи частки:

он, тільки, лиш, ген.

